

Fíggjarligt støðufesti

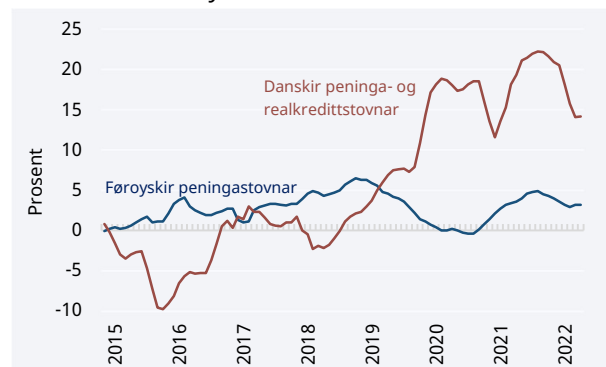
1. ársfjórðing 2022

Útlánini hjá føroysku bankunum vuku 3% í apríl 2022 í mun til árið fyri og 5,4% tá útlán frá donskum fíggjarstovnum eru tald við. Rentuhækkingarnar fara saman við prísvøkstrinum at minka um tøkupeningin hjá flestu húskjunum og kunnu tálma prísvøksturin á sethúsamarknaðinum.

Vøgsturin í útlánum

Føroysku bankarnir høvdu útlán fyri tilsamans 16,7 mia. kr. í apríl 2022 til føroyskar kundar. Í apríl í fjør vóru útlánini 16,2 mia. kr., og tey eru tí økt við 3% ella 500 mió. kr. Vøgsturin í útlánum er sostatt eitt vet hægri, enn við endan av fjórða ársfjórðingi 2021, tá tey øktust við 2,7% í desember 2021 í mun árið fyri.

Mynd 1. Útlánsvøkstur

Kelda: Landsbanki Føroya. Viðm.: Ársvøgstur í útlánum frá føroyskum og donskum peninga- og realkredittstovnum til føroyskar kundar, 3 mdr. gliðandi miðal. Millumbanka útlán eru ikki íroknaði.

Útlánini frá donsku realkredittstovnunum øktust við nærum 600 mió. kr.; frá 3,4 mia. kr. í apríl 2021 til 4 mia. kr. í apríl 2022, sum er ein vøgstur á 17,5%. Meginparturin av útlánum hjá donsku realkredittstovnunum er sethúsafígging til føroysk húsarhald.

Sostatt eru útlánini til føroyingar økt við 1,1 mia. kr. frá føroyskum og donskum fíggjarstovnum tilsamans í tíðarskeiðinum frá apríl 2021 til apríl 2022. Útlánini vóru 21,5 mia. kr. tilsamans og samlaði vøgsturin í útlánum frá føroyskum og donskum fíggjarstovnum til føroyskar kundar var umleið 5,4% í apríl 2022.

Ein partur av vøkstrinum í útlánum hjá føroysku bankunum stavar frá øktum útlánum til vinnuna. Útlán til tilfeingisvinnuna, sum í høvuðsheitum er fiskivinnan, eru økt frá 930 mió. kr. í apríl 2021 til 1,14 mia. kr. í apríl 2022, ið er ein vøgstur á

nærum 23% ella 210 mió. kr. Útlán til framleiðsluvinnuna, sum er byggivinna, el-framleiðsla og onnur framleiðsla, eru økt við 220 mió. kr. ella 15%, meðan útlán til tænaðstovvinnuna, sum millum annað eru handil, flutningur og gisti- og matstovuvinnan, eru fallin við 315 mió. kr. ella við nærum 9% í sama tíðarskeiði.

Útlán til vinnuna úr føroysku bankunum eru tilsamans 6,3 mia. kr. í apríl 2022, har útlán til tilfeingisvinnuna eru 1,14 mia. kr. meðan útlán til framleiðsluvinnuna eru 1,7 mia. kr. og 3,3 mia. kr. til tænaðstovvinnuna í apríl 2022. Harafturat er ein bólkur, sum eitur ógreinað, og er hann øktur við 50 mió. kr. í sama tíðarskeiði. Av tí at lánveitingin til tænaðstovvinnuna er fallin tað seinasta árið, var samlaði vøxsturin í útlánunum til vinnuna 2,8% í apríl 2022 í mun til sama mánað árið fyri.

Útlánini hjá føroysku bankunum eru eisini økt til tað almenna, har serliga kommunurnar hava økt um lántøkuna. Kommunurnar skyldaðu tilsamans 1,3 mia. kr. í apríl 2022 í føroysku bankunum. Útlánini til kommunurnar eru økt við 150 mió. kr. tað seinasta árið ella við 13%.

Innlánini hækka framvegis

Innlánini hjá føroysku bankunum frá føroyskum kundum eru økt við nærum 450 mió. kr. ella við 2,5% í tíðarskeiðinum apríl 2021 til apríl 2022, tá samlaðu innlánini vóru 17,8 mia. kr. Húsarhaldini¹ eiga meginpartin av øktu innlánunum, ið vuksu við umleið 2,5% í apríl 2022, tá tey vóru 12,4 mia. kr. í mun til 12,1 mia. kr. árið fyri.

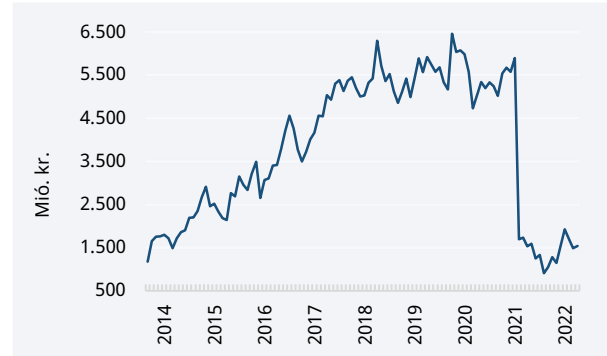
Innlánsyvirskotið er óbroytt

Innlánsyvirskotið hjá føroysku peningastovnunum var 1,5 mia. kr. í apríl 2022. Innlánsyvirskotið eru innlán hjá føroysku peningastovnunum íroknað útlendskar deildir, frátrekt útlán hjá somu. Innlánsyvirskotið var somuleiðis 1,5 mia. kr. í apríl 2021. Sostatt er innlánsyvirskotið ikki broytt hetta seinasta árið,

¹ Húsarhald íroknað NPISH. Húsarhald eru løntakarar og pensjónistar vm. og sjálvstøðugt vinnurekandi. NPISH

men tað er munandi lægri, enn áðrenn februar 2021, tá danska deildin hjá BankNordik var seld.

Mynd 2. Innlánsyvirskot

Kelda: Landsbanki Føroya. Innlánsyvirskot í føroyskum peningastovnunum íroknað útlendskar deildir hjá BankNordik. Millumbanka inn- og útlán eru ikki íroknaði.

Húsarhaldini eiga meginpartin av innlánsyvirskotinum í føroysku peningastovnunum; tað er økt við umleið 4% til 3,5 mia. kr. í apríl 2022 í mun til sama mánað árið fyri. Vinnan skyldar meira enn hon hefur innistandandi í føroysku bankunum og hevði í apríl 2022 eitt innlánsundirskot á 2,1 mia. kr. sum er sama upphædd, sum í apríl 2021.

Eisini almenni geirin hefur samanlagt størri útlán enn innlán í føroysku bankunum, men landið og sosialu grunnarnir hava positiv innlánsyvirskot. Kommunurnar eiga sostatt meginpartin av samlaða innlánsundirskotinum hjá almenna geiranum. Innlánsundirskotið hjá kommununum var 1,1 mia. kr. í apríl 2022 og er økt við 200 mió. kr. ella við 22,5% síðani apríl í fjør.

Samanumtøka um útlán og innlán

Vøxsturin í útlánunum til føroyskar kundar frá føroysku og dansku peninga- og realkredittstovnunum var umleið 5,4% í apríl 2022, har útlánini vóru økt við 1,1 mia. kr. í mun til apríl 2021. Um 600 mió. kr. stava frá øktum útlánunum hjá danskum realkredittstovnum, meðan føroysku bankarnir hava økt útlánini við 150 mió.

merkir non-profit felagsskapir so sum ítróttarfeløg og líknandi.

kr. til tað almenna, 170 mió. kr. til vinnuna, og 170 mió. kr. til húsarhaldini í apríl 2022 í mun til apríl í fjør.

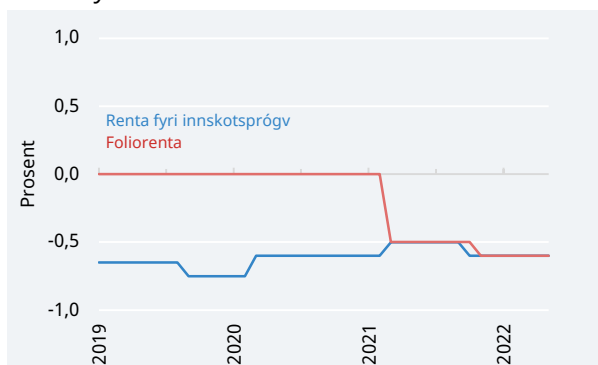
Verður einans hugt at føroysku peningastovnunum, var vøksturin í útlánunum 3% í hesum tíðarskeiði. Vøksturin í útlánunum var sostatt í apríl mánað 2022 eitt vet størri, enn í desember 2021, tá hann var 2,7% í mun til árið fyrri. Serliga eftirspurningurin hjá vinnuni og kommununum eftir fígging er orsök til vøksturin í útlánunum hjá føroysku bankunum í apríl 2022, meðan lántøkan hjá føroyskum húsarhaldum í donskum realkredittstovnum er við til at hála samlaða útlánsvøksturin upp.

Innlánini í føroysku peningastovnunum eru økt í apríl 2022 í mun til sama mánað árið fyrri, meðan innlánsyvirskotið í føroysku bankunum var óbroytt í hesum tíðarskeiði.

Rentuhækkingar

Renturnar, sum føroysku bankarnir bjóða kundunum, plaga at fylgja rentuni hjá Nationalbankanum, meðan rentan hjá Nationalbankanum fylgir tí hjá Evropeiska miðbankanum.

Mynd 3. Innlánsrenta í Nationalbankanum

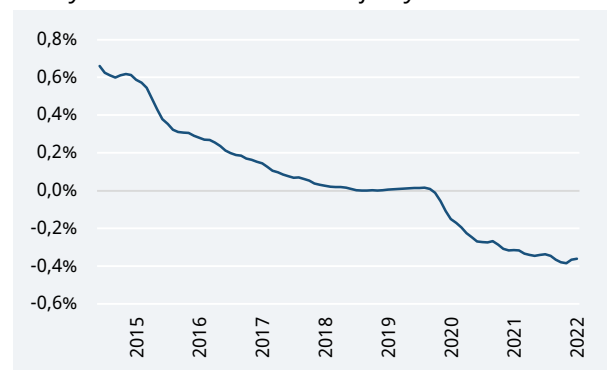

Kelda: Danmarks Nationalbank.

² Foliorentan hevur verið 0% síðani 2012, men peningastovnarnir fáa bert hesa rentu fyrri eina avmarkaða upphædd. Fyri restina rinda tey rentuna fyrri innskotsprógv.

Hetta er fyrri at halda donsku krónuna stöðuga í mun til evruna. Innlán, sum bankarnir ikki læna út ella seta í virðisbrøv og líknandi, verða flutt á konto í Nationalbankanum, og enn verður negativ renta kravd av upphæddum, sum bankar hava standandi sum innskot í Nationalbankanum, sí rentuna fyrri innskotsprógv í mynd 3.² Føroysku bankarnir hava av hesi orsök kravt negativa innlánsrentu frá sínum kundum, tó nakað seinkað, tí fyrsti føroyski bankin byrjaði ikki at áseta negativa rentu á innlánunum fyrr enn í seinnu helvt av 2019, og summir føroyskir bankar ikki fyrr enn í byrjanini av 2020.

Mynd 4. Miðal innlánsrenta í føroysku bankunum

Kelda: Landsbanki Føroya. Árlig renta á innlánunum í føroyskum bankum. Miðalrenta vektad eftir stöð av banka. 3 mdr. glíðandi miðal.

Ikki allir kundar gjalda negativa rentu fyrri síni innlán, men einans teir við innláni, sum fer uppum eina ávísa upphædd. Í fyrstanini vóru negativar rentur einans kravdar frá vinnukundum og í 2019 var inntøkan hjá føroysku bankunum 2,5 mió. kr. av negativum rentum frá innlánunum á 18,3 mia. kr. tilsamans. Í 2020 varð innlánsrentan eisini lækkað niðrum null hjá privatkundum (húsarhaldum), og inntøkurnar av negativum rentum øktust til 45 mió. kr. av innlánunum á tilsamans 18 mia. kr. Síðani bleiv markið fyrri, nær negativ renta skal gjaldast, lækkað, og í 2021 fingu føroysku bankarnir 66 mió. kr. í inntøkum

Í mars 2021 broytti Nationalbankin skipanina, soleiðis at foliorentan og rentan fyrri innskotsprógv eru tann sama.

frá negativum rentum fyri innstandandi hjá kundum á tilsamans 19,3 mia. kr.

Verður sæð burtur frá vinnukundum, rindaðu føroysku húsarhaldini (privatkundar) 11,6 mió. kr. fyri síni innlán á 11 mia. kr. í 2020 í negativum rentum, og 26 mió. kr. fyri síni innlán á 11,7 mia. kr. í 2021, ið sostatt vísir, at markið fyri nær negativ renta skal gjaldast, gjørdist lægri í 2021, enn í 2020.³

Hækkandi rentustøði

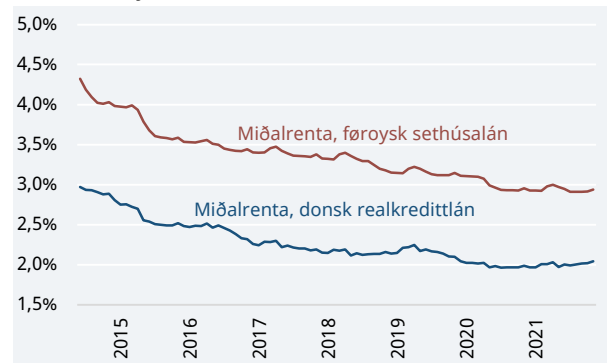
Í verandi løtu er rentustøðið hjá ECB óbroytt, men stjórin í evropeiska miðbankanum hevur boðað frá, at rentuhækkingar verða framdar í juli og september mánað í 2022, ið fer at førka renturnar uppum null aftur. Tá evropeiski miðbankin hækkar rentuna, fer danski Nationalbankin væntandi at hækka rentuna við, sum síðani væntast at hava rentuhækkingar í føroysku bankunum við sær. Hetta merkir, at tað um stutta tíð er sannlíkt, at negativ renta fyri innlánini í føroysku bankunum aftur verður positiv. Fyrsti bankin í Danmark, Saxo bank, hevur longu boðað frá, at bankin ikki longur fer at krevja negativa rentu fyri innlán frá kundum sínum við virknað frá 1. juli 2022.

Hækka innlánsrenturnar, hækka útlánsrenturnar vanliga við. Tað merkir, at rentuútreiðslurnar hjá føroyskum húsarhaldum, ið hava lán við broytiliga rentu, fara at hækka. Dansk realkredittlán við fastari rentu⁴, eru í størri mun vorðin eftirspurd seinastu 3-4 árin, men meirilutin av sethúsálánunum hjá føroysku húsarhaldunum eru framvegis frá føroysku peningastovnunum, og hesi eru við broytiligari rentu. Um 85% av sethúsaskuldini hjá føroysku húskjunum hava eina broytiliga rentu (apríl 2022).

³ Kelda fyri upphæddir goldnar í rentum afturfyri innstandandi í føroyskum peningastovnum: MFI.

Rentan, sum verður goldin av sethúsaskuld í føroysku bankunum er í miðal 3%, meðan føroysk húsarhald, sum hava dansk realkredittlán, í miðal gjalda 2,2% í rentu íroknað bidrøg fyri sína sethúsaskuld hjá dansku realkredittstovnunum (apríl 2022), sí mynd 5.

Mynd 5. Miðalrenta á sethúsálánunum

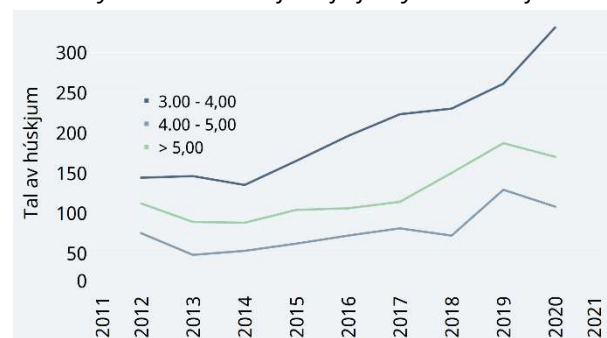

Kelda: Landsbanki Føroya. Árlig renta á útlánunum til sethúsafígging í ávíkavist føroyskum bankum og danskum realkredittstovnum. Miðalrenta. Fyri føroysku bankarnar er vektad eftir stødd av banka. 3 mdr. glíðandi miðal.

Stødd á skuld hjá føroyskum húskjum

Er bruttoskuldin stór í mun til inntøkuna hjá húsarhaldinum, kunnu rentuhækkingar elva til, at tað gerst torført at gjalda rentur og avdráttir av sethúsaskuldini.

Mynd 6. Skuldarlutføll hjá føroyskum húskjum

Kelda: Landsbanki Føroya. Lutfall millum skuld og bruttoinntøku hjá føroyskum húskjum uttan mun til stødd av skuld.

Mynd 6 vísir skuldarlutfallið hjá føroysku húskjunum, sum er bruttoskuld mátað í mun til samlaðu árligu inntøkuna áðrenn skatt hjá

⁴ Tað eru realkredittlán við rentubindingartíðarskeiði omanfyri 5 ár.

húskjunum. Nýggjastu tøluni fyri skuldarlutføll eru frá 2020, men tey geva fyri tað eina mynd av, hvussu nógvar ferðir árligu inntøkuna, føroysku húskini skylda.

Flestu húskini høvdu lágt skuldarlutfall í 2020; 92,5% av húskjunum høvdu eitt skuldarlutfall niðanfyrir 3 meðan 7,5% av føroysku húskjunum høvdu eina skuld, sum var meira enn 3 ferðir støddina av árligu inntøkuni. Í 2020 skyldaðu 720 húskir 3 - 4 ferðir støddina av síni árligu inntøku áðrenn skatt, meðan 270 húskir skyldaðu millum 4 og 5 ferðir inntøkuna og 400 húskir høvdu eina skuld, ið var meira enn 5 ferðir støddina av árligu inntøkuni. Húskir við høgum skuldarlutfalli eru fleiri í tali í Suðurstreymoy enn aðrastaðni í landinum, sum millum annað hongur saman við, at sethúsaprísirnir eru hægst í miðstaðarøkinum.⁵

Eitt hækkað rentustøði hevur við sær øktar rentuútreiðslur til bæði sethúsálán, billán og aðra skuld í bankanum. Hækkar rentan við 1 prosentstigi, skulu umleið 800 kr. meira um mánaðin gjaldast fyri hvørja lænta million krónur í rentuútreiðslum. Ymiskt er, hvussu føroysku húsarhaldini eru fyri fíggjarliga, og tí kann ein rentuhækking raka ymiskt, men er skuldin stór, kann ein rentuhækking ávirka tøkupeningin munandi. Seinastu tíðina eru prísirnir á orku, tilfari og fleiri ráevnum dýrkaðir, ið somuleiðis minkar um tøka peningin hjá føroysku húsarhaldunum. Komandi rentuhækkingarnar kunnu tískil saman við prísvøkstrinum elva til, at húsarhaldini ikki longur kunnu bjóða eins høgir prísir við keyp av sethúsi, sum frammanundan, og tað kann koma til at tálma prísvøksturinn á sethúsamarknaðinum. Hinvegin er eftirspurningurin eftir sethúsum framvegis nógv størri enn útboðið, serliga í miðstaðarøkinum, sum fyrst og fremst kemur av stóru tilflytingini til Føroya seinastu árin.

⁵Les meira í Fíggjarligt Støðufesti, 3. ársfjórðing 2021.

Samanumtikið verður mettt, at prísvøksturinn, sum vit higartil hava sæð á sethúsamarknaðinum seinastu áleið 8 árin, fer at hæsa av, men tað merkir ikki neyðturviliga, at sethúsaprísirnir beinleiðis fara at lækka í stóran mun. Skuldu sethúsaprísirnir lækka munandi, er tað óheppið fyri tey, ið hava stóra sethúsaskuld, tí tá kann skuldin gerast størri, enn sjálvst virðið á sethúsunum.

Fyri fíggjarliga støðufestið í Føroyum hevur tað týðning, at føroysku bankarnir ikki tapa pening av sínum útlánum í ov stóran mun. Skuldi tað hent, at nógv húskir ikki megna at halda sínar skyldur mótvegis bankunum orsakað av økta rentustøðinum, kann tað føra til tap í peningastovnunum, og eru tapini stór, kann tað verða ein váði fyri fíggjarliga støðufestið. Talið av húskjum við høgum skuldarlutfalli er tó ikki so mikið stórt, at tað er mettt at kunna gerast ein váði fyri føroysku peningastovnarnir, men hóast tað ikki er ein váði fyri peningastovnarnar, at summi húskir hava høgt skuldarlutfall, kann tað verða av stórum týðningi fyri einstaka húskið, at mánaðarligu lániútreiðslurnar ikki bráðliga gerast ov stórar orsakað av rentuhækkingum.

Lántøka

Føroya Landsstýri tók í mai mánað lán á 1,1 mia. kr. við at selja lánsbrøv. Lánsbrøvini vórðu seld bæði í Føroyum og í útlandinum, og sòlan gekk so mikið væl, at tað vóru teknaðar munandi størri upphæddir, enn tær 1,1 mia. kr., sum tørvur var á.

Upphæddin varð brúkt til at rinda aftur eitt lán, ið fall til gjaldingar tann 2. juni. Lánið, sum fall til gjaldingar var á 1,3 mia. kr., og tí vóru 200 mió. kr. av lánsupphæddini goldnar burturav gjaldfórinum hjá landskassanum. Sostatt er skuldin hjá landskassanum minkað við 200 mió. kr., og

nominella lánsbrævaskuld landskassans er nú 3.743 mió. kr., sum er 18% av BTÚ í 2021.

Mynd 7. Landskassaskuld

Kelda: Landsbanki Føroya. Landskassaskuld, nominelt virði.

Nýggja lánið er eitt 2-ára standandi lán, sum fellur til gjaldingar tann 2. juni 2024. Áljóðandi rentan er 1,25%. Kursurin fyri lánið er 99,992% og effektiva rentan, sum bæði íroknað áljóðandi rentuna og sjálvan kursin, er 1,254%. Seinast Føroya Landsstýri tók eitt tvey-ára lán var í 2020, og tá var áljóðandi rentan 0%. Rentustøðið er sostatt hækkað síðani juni 2020.

Landsbanki Føroya er ein óheftur almennur stovnur, ið virkar fyri fíggjarligum stöðufesti, tað vil siga einum tryggum fíggjarkervi og einum høgum kredittvirði í Føroyum.